

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія технічного обслуговування авіаційної техніки

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

навчальної дисципліни «Хімія»
обов'язкових компонент освітньої-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

272 Авіаційний транспорт
(Авіаційний транспорт (Оператор безпілотних літальних апаратів))

Кременчук 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 22.02.2024 № 2

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного коледжу
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 17.01.2024 № 6

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол від 22.02.2024 № 2

Розглянуто на засіданні циклової комісії технічного обслуговування авіаційної техніки, протокол від 12.12.2022 № 8

Доцент, кандидат хімічних наук, доцент, викладач циклової комісії технічного обслуговування авіаційної техніки Козловська Т. Ф.

Рецензенти:

- 1. Завідувач кафедри екології та біотехнологій Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, канд. хім. наук, доцент, професор Новохатько О. В.*
- 2. Викладач циклової комісії аеронавігації Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник Тягній В. Г.*

1. Структура навчальної дисципліни

1.1. Структура навчальної дисципліни

1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання) не передбачено

1.3. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3							
Тема № 1. Розчини. Їх типи. Розчинність.	12	2	0	2	0	6	Контрольна робота на 25 хв.
Тема № 2. Реакції з перенесенням електронів.	10	2	0	0	2	8	Контрольна робота на 25 хв.
Тема № 3. Перетворення хімічної енергії на електричну. Гальванічні та паливні елементи. Електрорушійна сила електрохімічних процесів.	8		0	0	0	8	Контрольна робота на 25 хв.
Тема № 4. Перетворення електричної енергії на хімічну. Процеси електролізу.	6	2	0	0	0	6	Контрольна робота на 25 хв.
Тема № 5. Корозія металів як різновид електрохімічних процесів.	12		0	0	0	10	
Всього за семестр № 3:	90	6	0	2	2	80	залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1. Розчини. Розчинність.

Практичне заняття : Визначення концентрацій хімічних розчинів і залежності температур кипіння і замерзання від фізико-хімічних характеристик розчинів.
Навчальна мета заняття: Розрахунки концентрацій розчинів речовин.

Кількість годин – 2 (заочна форма).

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Типи концентрацій.
2. Закони Рауля і Вант-Гоффа.
3. Розрахунки концентрацій розчинів і температур кипіння і замерзання.

Література: 2 (с. 224–255), 5 (с. 165–212).

План проведення заняття:

- I. Порядок проведення вступу до заняття.

Опрацювати теоретичний матеріал необхідний для виконання практичної роботи:

Способи вираження концентрації.

Концентрацією розчину називається кількість розчиненої речовини в певній масі або відомому об'ємі розчину чи розчинника.

1. Масова частка – відношення маси розчиненої речовини до маси розчину:

$$\omega = \frac{m_{\text{реч}}}{m_{\text{розчину}}}.$$

Масова частка, виражена у відсотках, називається процентною концентрацією розчину:

$$\omega = \frac{m_{\text{реч}}}{m_{\text{розчину}}} \cdot 100\%.$$

2. Молярна частка відношення кількості розчиненої речовини (розчинника) до суми кількостей всіх речовин, що становлять розчин:

$$N_i = \frac{n_i}{n_{\text{розчину}}}.$$

3. Молярна концентрація (молярність) – відношення кількості розчиненої речовини до об'єму розчину або число молей розчиненої речовини в 1 л розчину (моль/л, М):

$$C_M = \frac{m_{\text{речовини}}}{M_{\text{речовини}} \cdot V_{\text{розчину}}}.$$

4. Моляльна концентрація (моляльність) – відношення кількості розчиненої речовини до маси розчинника або число молей розчиненої речовини в 1 кг розчинника (моль/кг):

$$C_m = \frac{m_{\text{речовини}}}{M_{\text{речовини}} \cdot m_{\text{розчинника}}}.$$

5. Еквівалентна або нормальна концентрація (нормальність) – відношення

числа еквівалентів розчиненої речовини до об'єму розчину або число еквівалентів розчиненої речовини в 1 л розчину (г-екв/л, н):

$$C_n = \frac{m_{\text{речовини}}}{m_e \text{ речовини} \cdot V_{\text{розчину}}}.$$

6. Титр розчину – маса речовини, що міститься в 1 мл розчину (г/мл):

$$T = \frac{m_{\text{речовини}}}{V_{\text{розчину}}}.$$

Властивості розчинів.

Кількість теплоти, що поглинається або виділяється при розчиненні одного моля речовини, називається **теплотою розчинення** цієї речовини.

Теплота розчинення – негативна, якщо вона поглинається і позитивна, якщо – виділяється. Індивідуальна речовина володіє строго постійними температурами кипіння і плавлення, або кристалізації. Присутність розчиненого з'єднання підвищує температуру кипіння і знижує температуру плавлення або замерзання розчинника.

Різниця між температурами кипіння розчину і чистого розчинника називається **підвищенням температури кипіння розчину** $\Delta t_{\text{кип}}$. Різницю між температурами замерзання чистого розчинника і розчину називають **пониженням температури замерзання** $\Delta t_{\text{зам}}$. Рідина кипить, коли тиск її насиченої пари досягає значення зовнішнього тиску.

Рауль встановив, що для розбавлених розчинів не електролітів підвищення температури кипіння і пониження температури замерзання пропорційні молярній концентрації розчину.

$$\Delta t_{\text{кип}} = E C_m;$$

$$\Delta t_{\text{зам}} = K C_m,$$

де E – ебуліоскопічна константа; K – кріоскопічна константа;

Вони залежать від природи розчинника і не залежать від природи розчиненої речовини.

Оскільки, $C_m = m_{\text{реч}}/M \cdot m_{\text{роз}}$, тоді

$$\Delta t_{\text{кип}} = E m_{\text{реч}}/M \cdot m_{\text{роз}};$$

$$\Delta t_{\text{зам}} = K m_{\text{реч}}/M \cdot m_{\text{роз}},$$

звідси молярна маса розчинної речовини:

$$M = E m_{\text{реч}}/\Delta t_{\text{кип}} \cdot m_{\text{роз}} -$$

ебуліоскопічний метод визначення молярної маси розчиненої речовини;

$$M = K m_{\text{реч}}/\Delta t_{\text{зам}} \cdot m_{\text{роз}}.$$

Для солей, кислот і лугів характерне те, що їх розчини відхиляються від

розглянутих законів. Для них осмотичний тиск, пониження тиску пари, зміни температур кипіння і замерзання завжди більші, ніж це відповідає концентрації розчину. Тому Вант-Гофф ввів поправковий коефіцієнт i (ізотонічний коефіцієнт) до рівняння

$$p_{осм} = C_m RT,$$

що показує, у скільки разів осмотичний тиск даного розчину більше «нормального», тоді

$$p_{осм} = i C_m RT.$$

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Опанувати приклади розв'язання задач відповідно до теми практичного заняття.

I. Способи вираження концентрації.

Приклад 1. Знайти: а) процентну ($C\%$); б) молярну (C_m); в) еквівалентну (C_n); г) моляльну (C_m) концентрації розчину H_3PO_4 , який одержали при розчиненні 18 г кислоти в 282 см^3 води, якщо густина його $1,031\text{ г/см}^3$. Чому дорівнює титр T цього розчину?

Розв'язок.

а) масова процентна концентрація показує число грамів (одиниць маси) речовини, яке міститься в 100 г (одиниць маси) розчину. Оскільки масу 282 см^3 води можна взяти рівною 282 г, то маса отриманого розчину $18+282=300\text{ г}$ і, значить

$$\frac{300 - 18}{100 - C\%} \quad C\% = 100 \cdot 18 / 300 = 6\%;$$

б) мольно-об'ємна концентрація, або молярність, показує число молів розчиненої речовини, яке міститься в 1 л розчину. Маса 1 л розчину 1031 г. Масу кислоти в літрі розчину знаходимо із співвідношення

$$\frac{300 - 18}{1031 - X} \quad X = 1031 \cdot 18 / 300 = 61,86\text{ г/л}.$$

Молярність розчину знайдемо діленням числа грамів H_3PO_4 у 1 л розчину на мольну масу H_3PO_4 (97,99 г/моль):

$$C_m = 61,86/97,99=0,63\text{М}.$$

в) еквівалентна концентрація, або нормальність, показує кількість грам-еквівалентів розчиненої речовини, яка міститься в 1 л розчину. Оскільки еквівалентна маса $H_3PO_4=M/3=97,99/3=32,66\text{ г/моль}$, то

$$C_n = 61,86/32,66=1,89\text{ н};$$

г) мольно-масова концентрація, або моляльність, показує кількість молів розчиненої речовини, яка міститься в 1000 г розчинника. Масу H_3PO_4 у 1000 г розчинника знаходимо із співвідношення

$$\frac{282 - 18}{1000 - X} \quad X=1000 \cdot 18/282=68,83, \text{ г/кг}.$$

$$\text{Звідси } C_m=68,83/97,99=0,70\text{ м}.$$

д) титром розчину називається кількість грамів розчиненої речовини в 1

мл розчину. Оскільки в 1 л розчину міститься 61,86 г кислоти, то $T=61,86/1000=0,06186$ г/см³.

Знаючи нормальність розчину й еквівалентну масу (m_e) розчиненої речовини, титр легко знайти за формулою:

$$T = \frac{m_{\text{речовини}}}{V_{\text{розчину}}}.$$

Приклад 2. На нейтралізацію 50 см³ розчину кислоти пішло 25 см³ 0,5 н розчину лугу. Чому дорівнює нормальність кислоти?

Розв'язок. Оскільки речовини взаємодіють між собою в еквівалентних кількостях, то розчини рівної нормальності реагують у рівних об'ємах. За різних нормальностей об'єми розчинів реагуючих речовин обернено пропорційні їх нормальностям, тобто

$$V_1/V_2=C_{\text{н}2}/C_{\text{н}1}, \text{ або } V_1C_{\text{н}1}=V_2C_{\text{н}2},$$

$$50C_{\text{н}1}=25 \cdot 0,5, \text{ звідки } C_{\text{н}1}=25 \cdot 0,5/50=0,25 \text{ н.}$$

Приклад 3. До 1 л 10 %-го розчину КОН (густина 1,092 г/см³) додали 0,5 л 5 %-го розчину КОН (густина 1,045 г/см³). Об'єм суміші довели до 2 л. Обчислити молярну концентрацію отриманого розчину.

Розв'язок. Маса 1 л 10%-го розчину КОН 1092 г. У цьому розчині міститься $1092 \cdot 10/100=109,2$ г КОН. Маса 0,5 л 5 %-го розчину $1045 \cdot 0,5 = 522,5$ г. У цьому розчині міститься $522,5 \cdot 5/100=26,125$ г КОН. У загальному об'ємі отриманого розчину (2 л) кількість КОН $109,2 + 26,125=135,325$ г. Звідси молярність цього розчину $C_m=135,325/2 \cdot 56,1=1,2$ М, де 56,1 г/моль – мольна маса КОН.

Приклад 4. Який об'єм 96 %-ної сірчаної кислоти густиною 1,84 г/см³ необхідний для приготування 3 л 0,4 н розчину?

Розв'язок. Еквівалентна маса $H_2SO_4 = M/2=98,08/2=49,04$ г/моль. Для приготування 3 л 0,4н розчину потрібно $49,04 \cdot 0,4 \cdot 3=58,848$ г H_2SO_4 . Маса 1 см³ 96 %-ної кислоти 1,84 г. У цьому розчині міститься $1,84 \cdot 96/100 = 1,766$ г H_2SO_4 . Отже, для приготування 3 л 0,4н розчину необхідно взяти $58,848/1,766= 33,32$ см³ цієї кислоти.

II. Властивості розчинів.

Приклад 1. Обчисліть температури кристалізації та кипіння 2 %-ного водного розчину глюкози $C_6H_{12}O_6$.

Розв'язок. За законом Рауля, зниження температури кристалізації та підвищення температури кипіння розчину (Δt) порівняно з температурами кристалізації та кипіння розчинника виражаються рівнянням:

$$\Delta t = K \cdot \frac{m \cdot 1000}{M m_1}, \quad (1)$$

де K – кріоскопічна або ебуліоскопічна константа. Для води вони відповідно рівні 1,86 і 0,52°, m і M – відповідно маса розчиненої речовини і його мольна маса, m_1 – маса розчинника.

Зниження температури кристалізації 2 %-ного розчину $C_6H_{12}O_6$

знаходимо з формули (1):

$$\Delta t = 1,86 \cdot \frac{2 \cdot 1000}{180 \cdot 98} = 0,21^\circ.$$

Вода кристалізується при 0°C , отже, температура кристалізації розчину $0 - 0,21 = -0,21^\circ\text{C}$. З формули (1) знаходимо і підвищення температури кипіння 2%-ного розчину:

$$\Delta t = 0,52 \cdot \frac{2 \cdot 1000}{180 \cdot 98} = 0,06^\circ.$$

Вода кипить при 100°C , отже, температура кипіння цього розчину $100 + 0,06 = 100,06^\circ\text{C}$

Приклад 2. Розчин, який містить 1,22 г бензойної кислоти $\text{C}_6\text{H}_5\text{COOH}$ у 100 г вуглецю, кипить при $46,529^\circ\text{C}$. Температура кипіння сірковуглецю $46,3^\circ\text{C}$. Обчисліть ебуліоскопічну константу сірковуглецю.

Розв'язок. Підвищення температури кипіння $\Delta t = 46,529 - 46,3 = 0,229^\circ$. Моль кислоти 122 г/моль. З формули (1) знаходимо ебуліоскопічну константу:

$$K_{\text{ев}} \cdot \frac{\Delta t M m_1}{m \cdot 1000} = \frac{0,229 \cdot 122 \cdot 100}{1,22 \cdot 1000} = 2,29^\circ.$$

Приклад 3. Розчин, що містить 11,04 г гліцерину, 800 г води кристалізується при $0,279^\circ\text{C}$. Обчислити мольну масу гліцерину.

Розв'язок. Температура кристалізації чистої води 0°C , отже, зниження температури кристалізації $\Delta t = 0 - (-0,279) = 0,279^\circ$. Маса гліцерину m (г) на 1000 г води:

$$m = \frac{11,04 \cdot 1000}{800} = 13,8.$$

Підставляючи до рівняння:

$$M = K \cdot \frac{m}{\Delta t}, \quad (2)$$

далі обчислюємо мольну масу гліцерину:

$$M = \frac{1,86 \cdot 13,8}{0,279} = 92 \text{ г/моль}.$$

Приклад 4. Обчисліть процентну концентрацію водного розчину сечовини $(\text{NH}_2)_2\text{CO}$, знаючи, що температура кристалізації цього розчину дорівнює $-0,465^\circ\text{C}$.

Розв'язок. Температура кристалізації чистої води 0°C , отже, $\Delta t = 0 - (-0,465) = -0,465^\circ$. Мольна маса сечовини 60 г/моль. Знаходимо масу $m(\text{г})$ розчиненої речовини на 100 г води з формули (2):

$$m = \frac{\Delta t M}{K} = \frac{0,465 \cdot 60}{1,86} = 15 \text{ г}.$$

Загальна маса розчину, що містить 15 г сечовини, дорівнює $1000 + 15 = 1015$ г. Процентний уміст сечовини в даному розчині знаходимо зі співвідношення

в 1015 г розчину – 15 г речовини

в 100 г розчину – x г речовини $x = 1,48 \%$.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Для заліку практичної роботи дати відповідь на запитання в письмовій формі :

1. Які типи концентрацій застосовують у хімічних розрахунках?
2. Записати математичні вирази для способів вираження концентрацій.
3. Записати приклади розв'язання задач.
4. Навести фізичну сутність ебуліоскопічної та криоскопічної констант.
5. Розв'язати задачу за вказівкою викладача з наведеного переліку.

I. Способи вираження концентрацій.

Приклади задач.

1. Обчисліть молярну й еквівалентну концентрації 20 %-ного розчину кальцій хлориду густиною $1,178 \text{ г/см}^3$.

2. Чому дорівнює нормальність 30 %-ного розчину NaOH густиною $1,328 \text{ г/см}^3$? До 1 л цього розчину додали 5 л води. Обчисліть процентну концентрацію отриманого розчину.

3. До 3 л 10 %-ного розчину HNO_3 густиною $1,054 \text{ г/см}^3$ додали 5 л 2%-ного розчину тієї самої кислоти густиною $1,009 \text{ г/см}^3$. Обчисліть процентну і молярну концентрацію отриманого розчину, об'єм якої дорівнює 8 л.

4. Обчисліть еквівалентну і молярну концентрації 20,8 %-ного розчину HNO_3 густиною $1,12 \text{ г/см}^3$. Скільки грамів кислоти міститься в 4 л цього розчину?

5. Обчисліть молярну, еквівалентну і молярну концентрації 16 %-ного розчину алюміній хлориду густиною $1,149 \text{ г/см}^3$.

6. Скільки і якої речовини залишиться в надлишку, якщо до 75 см^3 0,3 н розчину H_2SO_4 додати 125 см^3 0,2 н. розчину KOH?

7. Для осадження у вигляді AgCl усього срібла, що міститься в 100 см^3 розчину AgNO_3 , треба було 50 см^3 0,2 н. розчину HCl. Яка нормальність розчину AgNO_3 ? Яка маса AgCl випала в осад?

8. Який об'єм 20,01 %-ного розчину HCl (гус. $1,100 \text{ г/см}^3$) потрібно для приготування 1 л 10,17 %-ного розчину (гус. $1,050 \text{ г/см}^3$) ?

9. Змішали 10 см^3 10 %-ного розчину HNO_3 (гус. $1,056 \text{ г/см}^3$) і 100 см^3 30 %-ного розчину HNO_3 (гус. $1,184 \text{ г/см}^3$). Обчисліть процентну концентрацію отриманого розчину.

10. Який об'єм 50 %-ного розчину KOH (гус. $1,538$) потрібно для приготування 3 л 6%-ного розчину (гус. $1,048 \text{ г/см}^3$)?

11. Який об'єм 10 %-ного розчину натрій карбонату (гус. $1,105 \text{ г/см}^3$) потрібно для приготування 5 л 2%-ного розчину (гус. $1,02 \text{ г/см}^3$)?

12. На нейтралізацію 31 см^3 0,16 н розчину лугу потрібно 217 см^3 розчину H_2SO_4 . Чому дорівнює нормальність і титр розчину H_2SO_4 ?

13. Який об'єм 0,3 н розчину кислоти потрібно для нейтралізації розчину, що містить 0,32 г NaOH у 40 см^3 ?

14. На нейтралізацію 1 л розчину, що містить 1,4 г KOH, потрібно 50 см^3 розчину кислоти. Обчисліть нормальність розчину кислоти.

15. Яка маса HNO_3 містилася в розчині, якщо на нейтралізацію його треба було 35 см^3 0,4 н розчину NaOH ? Який титр розчину NaOH ?

16. Яку масу NaNO_3 потрібно розчинити в 400 г води, щоб приготувати 20 %-ний розчин?

17. Змішали 300 г 20 %-ного розчину і 500 г 40 %-ного розчину NaCl . Чому дорівнює процентна концентрація отриманого розчину?

18. Змішали 247 г 62 %-ного і 145 г 18 %-ного розчину сульфатної кислоти. Яка процентна концентрація отриманого розчину?

19. З 700 г 60 %-ний сірчаної кислоти випарюванням видалили 200 г води. Чому дорівнює процентна концентрація розчину, що залишився?

20. З 10 кг 20 %-ного розчину при охолодженні виділилося 400 г солі. Чому дорівнює процентна концентрація охолодженого розчину?

II. Властивості розчинів.

Приклади задач.

1. Розчин, який містить 0,512 г неелектроліту в 100 г бензолу, кристалізується при $5,290^\circ\text{C}$. Температура кристалізації бензолу $5,5^\circ$. Кріоскопічна константа $5,1^\circ\text{C}$. Обчисліть мольну масу розчиненої речовини.

2. Обчисліть процентну концентрацію водного розчину цукру $\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{10}$, знаючи, що температура кристалізації розчину $-0,93^\circ\text{C}$. Кріоскопічна константа води $1,86^\circ$.

3. Обчисліть температуру кристалізації розчину сечовини $(\text{NH}_2)_2\text{CO}$, що містить 5 г сечовини в 150 г води. Кріоскопічна константа води $1,86$.

4. Розчин 3,04 г камфори $\text{C}_{10}\text{H}_{16}\text{O}$ у 100 г бензолу кипить при $80,714^\circ\text{C}$. Температура кипіння бензолу $80,2^\circ\text{C}$. Обчисліть ебуліоскопічну константу бензолу.

5. Обчисліть процентну концентрацію водного розчину гліцерину $\text{C}_3\text{H}_5(\text{OH})_3$, якщо відомо, що цей розчин кипить при $100,39^\circ\text{C}$. Ебуліоскопічна константа води $0,52^\circ$.

6. Обчисліть мольну масу неелектроліту, якщо розчин містить 2,25 г цієї речовини в 250 г води та кристалізується при $-0,279^\circ\text{C}$. Кріоскопічна константа води $1,86^\circ$.

7. Обчисліть температуру кипіння 5 %-ного розчину нафталіну C_{10}H_8 у бензолі. Температура кипіння бензолу $80,2^\circ\text{C}$. Ебуліоскопічна константа бензолу $2,57^\circ$.

8. Розчин, який містить 25,65 г деякого неелектроліту в 300 г води, кристалізується при $-0,465^\circ\text{C}$. Обчисліть мольну масу розчиненої речовини. Кріоскопічна константа води $1,86^\circ$.

9. Обчисліть кріоскопічну константу оцтової кислоти, якщо розчин містить 4,25 г антрацену $\text{C}_{14}\text{H}_{10}$ у 100 г оцтової кислоти та кристалізується при $15,718^\circ\text{C}$. Температура кристалізації оцтової кислоти $16,65^\circ\text{C}$.

10. При розчиненні 4,86 г сірки в 60 г бензолу температура його кипіння підвищилася на $0,81^\circ$. Скільки атомів містить молекула сірки в цьому розчині. Ебуліоскопічна константа бензолу $2,57^\circ$.

11. Температура кристалізації розчину, який містить 66,3 г деякого

неелектроліту в 500 г води, дорівнює $-0,558^{\circ}\text{C}$. Обчисліть мольну масу розчиненої речовини. Кріоскопічна константа води $1,86^{\circ}$.

12. Яку масу аніліну $\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$ варто розчинити в 50 г етилового етеру, щоб температура кипіння розчину була вища за температуру кипіння етилового етеру на $0,53^{\circ}$. Ебуліоскопічна константа етилового етеру $2,12^{\circ}$.

13. Обчисліть температуру кристалізації 2 %-ного розчину етилового спирту $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$. Кріоскопічна константа води $1,86$.

14. Скільки грамів сечовини $(\text{NH}_2)_2\text{CO}$ варто розчинити в 75 г води, щоб температура кристалізації знизилася на $0,465^{\circ}$? Кріоскопічна константа води $1,86^{\circ}$.

15. Обчисліть процентну концентрацію водяного розчину глюкози $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$, якщо цей розчин кипить при $100,26^{\circ}\text{C}$. Ебуліоскопічна константа води $0,52^{\circ}$.

16. Скільки грамів фенолу $\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$ варто розчинити в 125 г бензолу, щоб температура кристалізації розчину була нижчою за температуру кристалізації бензолу на $1,7^{\circ}$? Кріоскопічна константа бензолу $5,1^{\circ}$.

17. Скільки грамів сечовини $(\text{NH}_2)_2\text{CO}$ варто розчинити в 250 мл води, щоб температура кипіння підвищилася на $0,26^{\circ}$? Ебуліоскопічна константа води $0,52^{\circ}$.

18. При розчиненні 2,3 г деякого неелектроліту в 125 г води температура кристалізації знижується на $0,372^{\circ}$. Обчисліть мольну масу розчиненої речовини. Кріоскопічна константа води $1,86^{\circ}$.

19. Обчисліть температуру кипіння 15 %-ного водного розчину пропилового спирту $\text{C}_3\text{H}_7\text{OH}$. Ебуліоскопічна константа води $0,52^{\circ}$.

20. Обчисліть процентну концентрацію водного розчину метанолу CH_3OH , температура кристалізації якого $-2,79^{\circ}\text{C}$. Кріоскопічна константа води $1,86^{\circ}$.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Романова Н. В. Загальна та неорганічна хімія : практикум. Київ : Либідь, 2003. 205 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/28898> (дата звернення: 25.07.2023)
2. Кириченко В. І. Загальна хімія : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2005. 635 с.
3. Басов В. П., Радіонов В. М. Хімія : навч. посібн. 4-те вид. Київ : Каравела, 2004. 302 с. URL: https://caravela.com.ua/index.php?route=product/product&product_id=174 (дата звернення: 16.11.2023)
4. Бочеров А. Д., Жикол О. А., Красовська М. В. Хімія : Довідник з прикладами розв'язання задач. Харків, 2011. 416 с.
5. Григор'єва В. В., Самійленко В. М., Сич А. М., Голуб О. А. Загальна хімія : підручник для студентів нехімічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2009. 471 с.
6. Степаненко О. М., Рейтер Л. Г., Ледовських В. М., Іванов С. В. Загальна та

неорганічна хімія. Част. 1. Київ : Педагогічна преса, 2002. 418 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/16542> (дата звернення: 25.11.2023)

7. Степаненко О. М., Рейтер Л. Г., Ледовських В. М., Іванов С. В. Загальна та неорганічна хімія. Част. 2. Київ : Педагогічна преса, 2000. 783 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/16542> (дата звернення: 25.11.2023)

Додаткова

8. Панасенко О. І. та ін. Неорганічна хімія : підручник. Запоріжжя : Запорізький державний медичний університет, 2016. 462 с. URL: <https://ru.scribd.com/document/655105683/%D0%9D%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D1%85%D1%96%D0%BC%D1%96%D1%8F-%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA> (дата звернення: 12.11.2023)

9. Андрійко О. О. Неорганічна хімія біогенних елементів. Київ : НТТУ«КПІ», 2013. 332 с.

10. Рейтер Л. Г., Степаненко О. М., Басов В. П. Теоретичні розділи загальної хімії. Київ : Каравела, 2012. 303 с.

11. Загальна та неорганічна хімія : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Є. Я. Левітін, А. М. Бризицька, Р. Г. Ключова; за заг. ред. Є.Я. Левітіна. 3-тє вид. Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2017. 512 с.

12. Гомонай В. І., Мільович С. С. Загальна та неорганічна хімія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2016. 448 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Віртуальна читальня освітніх матеріалів для студентів, вчителів, учнів та батьків. URL : <https://subject.com.ua/>